Biografia Frantziscu Ignàtziu Mannu

Frantziscu Ignatziu Mannu iscriet su prus importante documentu de su detzènniu rivolutzionàriu sardu. Mancari no esseret avesu a sa poesia cust'òpera at bintu is sèculus lompende fintzas a nois, istudiada dae leterados e istòricos e torrada a cantare dae su pòpulu chi dd'at fintzas arrangiada cunforma a is acontèssidas istòricas mudende.

F.I.Mannu fiat unu de is protagonistas de de is avolotos de s'acabbu de su 1700, comintzados dae s'atrivida frantzesa de su 1793, in paris cun Efisio Pintor Sìrigu; ma issu fiat abarradu firmu in sa fide sua antifeudale e antipiemontesa.

Fiat de Otzieri, nàschidu in su 1758, figiu de una famìlia de nobileddos, sende istudiadu in leges in Tàtari, fiat andadu a fàghere s'abogau in Casteddu. Aiat pigadu parte in s'Istamentu Militare intreghende·si a s'aprontamentu de is defensas contras a is frantzesos e, a pustis, a s'istèrrida de is 5 domandas de aparare a su guvernu piemontesu.

A pustis chi nch'aiant agiagaradu is piemontesos e chi nche fiat torrada sa delegatzione dae Torinu, issu fiat aturadu in s'opositzione (partidu de is noadores) candu dae cudda parte si nde fiant isceberados is filopiemontesos (normalizadores, realistas) capitanados dae Girolamo Pitzolo (Intendente generale) in antis e dae su marchese de Planàrgia Gavino Paliaccio (Generale de is Armas) nomenados dae s'autoridade reale, foras de su parre de is istamentos. Sa parte de is novadores aiat bintu a suba de is realistas e is duas nòbiles filosabàudos ddos aiant ochidos. A Mannu, chi si fiat dimìtidu dae s'Istamentu Militare, dd'aiant nomenadu giùighe de sa Reale Udièntzia.

Acabbados is avolotos, Manno pigat incàrrigos in sa burocratzia casteddaja: non fiat giacobinu, mai repubblicanu, prus pagu eversivu. Mancari antipiemontesu e antiassolutista, s'idea sua fiat de propassare su feudalèsimu <<foras dae sa lege de natura "a bona filosofia">> ma sena de nd'isciusciare sa monarchia.

Morit in Casteddu in su 1839.

Is deas suas moderadas faghent testamentu in s'Innu famadu chi Mannu aiat iscritu cara a su 1795 frutu fintzas de s'istrutzione acadèmica chi at sodigadu sa riforma de su ministru Bogino, incarada a "is ideas de is intelletuales europeos de su sèculu de is Lumes". Manno at iscritu de giurista prus chi non de leteradu ca sa punna fiat de cuncordare una propaganda polìtica e de elaboratzione ideològica, espressada de cudda mòvida de intelletuales in is chistiones sotziales ocasionada dae is movimentos revolutzionàrios de s'acabbu de su '700.

S'innu at tentu ispàinu lestru e ddu cantaiant is militzianos de Angioy furriende a Casteddu, pustis is istudiosos puru ant comintzadu a si dd'istudiare ca est unu de is pagas testimonia de istrituras de ìndola èpico-istòrico-patriòtica in sa, mancari bundantziosa, produtzione poètica isulana.

Su primu istudiosu chi at analizadu s'òpera est Giovanni Ispano chi nd'aiat agradèssidu sa descritzione de is vìtzios de barones e marchesas postos a pare cun sa vida traballosa de is vassallos, cun custa cumparàntzia chi serbiat a intzitare su pòpulu a manera chi nde bogheret profetu dae is tempos cumpridos a nde segare su dispotismu de is senniores.

Fintzas a die de oe ispantat a comente s'autore esseret sàpidu de totu is tèrmines de sa chistione chi at postu in versos: is resones istòricas e sotziales de su malessere e is raportos de poderiu; sa vida miserina de is massajeddos in su sartu e cudda prus asiada de is nòbiles chi biviant in tzitade gosende·si su frutu de su traballu de is primos.

Ma prus de totu is apretziamentos abarrat s'importu istòricu de su poemeddu chi at connotu rieditziones, commentos, rievocatziones, tradutziones e chi no at tzessadu de torrare a contu dae chi cuddas peleas ddas ant propassadas ma is sardos dd'ant torradu a cantare peri totu is sèculos fintzas a oe, torrende a interpretare su messàgiu càbidu in cuddos versos fintzas pro donare boghe a chèsias noas e diferentes. Is istudiosos dd'aprètziant po fintzas ca est raru: difatis in literadura non ddoe tenimus medas àteras testimonias de cantu populare patriòticu in Sardigna. Mancari su nostru, pro mètrica e tessìngiu (s'ischema est cuddu de is gòcius/goso - cantos devotzionales) non siat adatu pro si furriare a innu de gherra ma binchet prus sa propaganda cun una sàtira infogada, forte de ironia e fintzas de sarcasmu.

S’iscèberu de su sardu no est de contare naturale ma detzìdidu pro sa balia polìtica e ideològica e pro su bisòngiu de faeddare in deretura a su pòpulu e pro ispainare mègius su messàgiu; infines pro manigiare su sardu che a limba natzionale in cuddu sentidu de natzionale chi s’at a isvilupare in italia e europa in s’800.